

УДК 37.015.31:78-027.553

Тетяна Терещенко

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

У статті висвітлено проблему педагогічного партнерства як дієвого чинника музичного виховання школярів; розкрито сутність партнерства; зазначені теоретичні підходи до організації педагогічного партнерства школи та сім'ї в питаннях музичного виховання дітей; конкретизовано принципи та педагогічні умови музичного виховання школярів у процесі педагогічного партнерства.

Ключові слова: партнерство, педагогічне партнерство, музичне виховання.

В статтє освещена проблема педагогического партнерства как действенного фактора музыкального воспитания школьников; раскрыта сущность партнерства; указаны теоретические подходы к организации педагогического партнерства школы и семьи в вопросах музыкального воспитания детей; конкретизированы принципы и педагогические условия музыкального воспитания школьников в процессе педагогического партнерства.

Ключевые слова: партнерство, педагогическое партнерство, музыкальное воспитание.

The article deals with the problem of pedagogical partnership as a powerful factor in the pupils musical education.

Under pedagogical partnership of school and family in the music education of adolescents is understood a process of subject-subject relations in the organization and conduct of joint value-oriented activity based on constructive dialog communication.

The principles are: equality of the parties in choosing solutions to musical education problems; the complementarity that helps to provide music education holistically and complement the social and cultural influences on the child; voluntary recognition of partnerships and level of involvement in joint pedagogical activity; choosing partners pedagogical approaches, methods, tools based on compromise, kindness, trust, equality and mutually beneficial interest of the parties, respect for and consideration of interests of each other.

Pedagogical conditions of schoolchildren musical education in the process of pedagogical partnership in the context of the study be divided into internal, external and readaptation.

Key words: partnership, pedagogical partnership, musical education.

Потреба розглянути проблему організації музичного виховання в умовах партнерської взаємодії школи та сім'ї виникла в результаті певних кризових процесів, що відбуваються в соціально-економічній і соціокультурній сферах, які значно погіршили процес і результат виховання підростаючого покоління. При цьому практика показує, що сучасні інститути виховання (освітній заклад, сім'я) не тільки втратили позитивний досвід виховної діяльності, стабільність і стійкість властивого їм виховного простору, але й не завжди вміють по-сучасному планувати, організовувати, оптимізувати виховний процес.

На початку XXI століття ключовою умовою повноцінної життєдіяльності людини стає істотне збагачення її творчої енергії і духовних сил, посилення її культуровідповідної ролі. Така обставина стає імперативом перспективної соціалізації людини в сьогоденні і майбутньому, актуальним напрямком виховної діяльності освітнього закладу й сім'ї. Тому музичне виховання як функція суспільства з підготовки підростаючого покоління до творчого, самостійного життя, повинне за допомогою системи різноманітних соціальних інститутів актуалізувати гуманітарну, художню спрямованість їх діяльності, надавати духовної спрямованості всьому освітньому процесу.

У сучасній педагогічній науці і практиці інтенсивно досліджуються спільні проблеми і окремі аспекти сімейного виховання дітей: історико-педагогічні (М. Стельмахович [5], В. Макаруч [4], В. Федяєва [6] та ін.), взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей (Т. Кравченко [3]), особливості формування музично-естетичних орієнтацій молодших школярів в умовах сім'ї (М. Волос [1]).

Разом з тим, проблема педагогічного партнерства сім'ї та школи в музичному вихованні школярів не отримала свого достатнього розвитку.

Мета статті – на основі виявлених протиріч у практиці взаємодії батьків і педагогів обґрунтувати роль педагогічного партнерства освітнього закладу і сім'ї в музичному вихованні дітей.

В умовах сьогодення у педагогічних колах усе більшого поширення знаходять ідеї педагогічного партнерства. Це не є випадковістю, оскільки різні соціальні інститути (сім'я, освітній заклад, установа культури і мистецтва, спорту та ін.) виходять на інший принцип взаємодії. Тому закономірним стає для всіх соціальних інститутів, наділених функцією виховання, створення умов, при яких піднімається суб'єктність, підвищується їх здатність до взаємодії в єдиному виховному процесі. На нашу думку, саме сучасний освітній заклад здатний взяти на себе роль модератора взаємодії з різними соціальними інститутами в цілях музичного виховання дітей.

Знайомство з вітчизняною історією становлення педагогічного партнерства у вихованні дітей, виявило чимало продуктивних підходів, які застосовували у своїй діяльності педагоги-новатори в плані взаємодії освітнього закладу з різними установами та громадськими рухами. Втрата

педагогічних традицій призвела до деформації духовних цінностей, порушення природного руху розвитку освіти і наступності в питаннях педагогічного партнерства освітнього закладу з соціальними інститутами, кризи та девальвації виховної функції основних інститутів виховання (сім'ї, освітнього закладу).

Пошук сучасних шляхів організації виховного процесу пов'язаний з аналізом теоретичних підходів до розуміння виховання в контексті поняття «педагогічне партнерство».

У контексті нашого дослідження поняття «партнерство» має методологічне значення, оскільки може виступати як належний зразок педагогічного партнерства, а також як критерій визначення відповідності фактичної міжсуб'єктної взаємодії партнерській.

Аналіз соціально-філософських джерел показав, що партнерство – достатньо складний соціальний феномен, природа якого інтерсуб'єктивна і який зовні представлений як особливий тип соціальної взаємодії, що базується на принципах рівноправності автономних суб'єктів, їхнього взаємного визнання і взаємної відповідальності. Отже, специфічними рисами-ознаками, які роблять партнерство особливим, є автономія і рівність суб'єктів, їхнє взаємне визнання і довіра, добровільно прийнята взаємна відповідальність і орієнтація на соціально значущі цілі.

С. Жданенко, досліджуючи сутність партнерства в антропологічній і інтерсуб'єктивістській парадигмальних проєкціях, зазначає, що в самій природі людини закладені потенційні основи партнерства у вигляді кооперативного начала чи соціальної її природи, у діалогічності свідомості і самосвідомості, а отже, партнерство затребуване як фактор становлення людини, особистості, суб'єкта і найважливіша умова її самореалізації [2, с. 7–8].

Нам імпонує тлумачення С. Жданенко партнерської взаємодії з позиції інтерсуб'єктивізму, що дозволяє розглядати її як незавершений процес, у перебігу якого на основі компромісу й аргументативного дискурсу досягається згода між суб'єктами щодо основних норм співробітництва. Ці норми (принципи) формуються щоразу на новому етапі розвитку культури як базові цінності суспільної свідомості і потім відтворюються і перевіряються у конкретній партнерській взаємодії. Априорною умовою партнерської взаємодії як інтерсуб'єктивного акта є взаємне визнання партнерів як рівноправних. Вимога взаємного визнання виражає сутнісну характеристику людської суб'єктивності, що може сформуватися лише при зустрічі з іншою суб'єктивністю, і тому партнерство виступає необхідною формою співіснування суб'єктів [2, с. 8].

Педагогічна наука утвердилася в думці, що дитина в період соціального становлення відчуває величезний вплив навколишнього середовища. Тому процес соціалізації необхідно розглядати з урахуванням впливу різних факторів. Однак ми не знайшли згадки про достатню готовність учасників виховного процесу до педагогічного партнерства, як

фактора, що позитивно впливає на ефективність і інтенсивність процесу музичного виховання.

Як показує досвід, вивчення особливостей стану педагогічного партнерства школи та сім'ї в музичному вихованні дітей підліткового віку дозволило виявити ряд протиріч:

- між розумінням принципової важливості взаємодії соціальних партнерів у питаннях виховання дітей та обмеженими можливостями реальної педагогічної практики у становленні суб'єктної якості особистості;
- між збільшеними вимогами до музичного виховання дітей та недосконалістю практики виховної роботи в різних соціальних інститутах.

У розробці різних моделей взаємодії соціальних інститутів основна роль традиційно покладається на освітній заклад як генератора ідей в організації виховної діяльності. Школа на певному етапі розвитку дитини стає домінуючим фактором при побудові відносин соціокультурного середовища з дитиною та її сім'єю. Тому сім'я і освітня установа повинні ставати природними педагогічними партнерами в музичному вихованні дитини.

Педагогічне партнерство є складовою більш широкого поняття «педагогічна взаємодія». Основою сучасного розуміння педагогічної взаємодії в музичному вихованні дитини є узгоджена суб'єктна діяльність учасників освітнього процесу. Це обумовлено тим, що особистість дитини з її своєрідністю реагування та особливостями підготовки до освоєння музичного мистецтва подекуди залишається поза педагогічної підтримки, а значить – виявлення нею ціннісного ставлення до мистецтва може не отримати необхідного розвитку.

Під педагогічним партнерством школи та сім'ї в музичному вихованні дітей підліткового віку розуміється процес суб'єкт-суб'єктних відносин в організації та проведенні спільної ціннісно-орієнтованої діяльності, заснованої на конструктивному діалоговому спілкуванні, що розширює мотивоване розуміння ними освітньо-виховного процесу і призводить до якісних змін. Механізмом педагогічного партнерства школи та сім'ї виступає ціннісно-сміслова єдність на основі діалогових відносин, що створює «поле порозуміння» щодо музичного виховання дітей.

Педагогічне партнерство вчителів та батьків школярів у своїй основі характеризується гуманістичною спрямованістю, прагненням створити необхідні умови для того, щоб особистість дитини мала можливість послідовно набувати досвіду музичної діяльності. Ця обставина дозволила сформулювати такі теоретичні підходи до організації педагогічного партнерства в питаннях музичного виховання дітей:

- інтеграція виховних можливостей освітнього закладу та сім'ї у створенні соціокультурного виховного простору;
- актуалізація учасниками педагогічного партнерства діагностичної функції з метою співвідношення потреб особистості дитини і реальних

можливостей суспільства і держави задовольнити їх;

– прагнення у вибудовуванні виховного процесу на основі партнерської взаємодії, знаходячи компромісні рішення у виробленні спільних взаємовигідних напрямків з урахуванням поваги думки партнерів;

– толерантність учасників виховного процесу до позиції партнерів.

Вище зазначені теоретичні підходи до організації педагогічного партнерства в питаннях музичного виховання дітей дали підґрунтя для конкретизації принципів, які побудовані на ключових засадах партнерства, готовності суб'єктів брати участь у виховному процесі. Такими принципами є: рівноправність сторін у виборі шляхів вирішення завдань музичного виховання; додатковість, яка допомагає здійснювати музичне виховання цілісно і доповнювати соціальні і культурні впливи на дитину; добровільність у визнанні партнерських відносин і рівня включеності у спільну педагогічну діяльність; здійснення вибору партнерами педагогічних шляхів, методів, засобів на основі компромісу, доброзичливості, довіри, рівності; взаємовигідна зацікавленість сторін, повага і врахування інтересів один одного, оскільки вирішальним фактором є взаємна корисність.

Визначені принципи детермінують педагогічні умови музичного виховання школярів у процесі педагогічного партнерства, які розглядаються як сукупність дій, що забезпечують послідовність даного процесу. Педагогічні умови в контексті нашого дослідження можна розділити на внутрішні, зовнішні та реадаптаційні. Внутрішні умови визначають міру включеності в процес музичного виховання суб'єктів згаданого процесу, вони обумовлені їх внутрішніми потребами. Зовнішні умови визначаються цілеспрямованою організацією суб'єктів освітньо-виховного процесу під керівництвом компетентного педагога в галузі музичного мистецтва. Рееадаптаційні умови спрямовані на набуття позитивного особистого досвіду, ціннісного проживання, вироблення довірчих відносин усіх суб'єктів освітньо-виховного процесу.

Такі умови розширюють можливості гуманізації освітньо-виховного процесу взагалі та музичного виховання, зокрема; актуалізують педагогічний інгредієнт діяльності, тим самим збільшуючи виховні можливості за рахунок об'єднання потенціалів школи та сім'ї як соціальних інститутів; оптимізують педагогічну компетентність сім'ї в питаннях музичного виховання дитини, її готовність до педагогічного партнерства зі школою.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що музичне виховання школярів стає успішним у результаті партнерської взаємодії основних соціальних інститутів, наділених виховною функцією у питаннях музичного виховання. Педагогічне партнерство являє собою сукупність взаємопов'язаних характеристик. Підвищення педагогічної суб'єктності сім'ї дозволить посилити потенціал музичного виховання школярів.

Подальше дослідження проблеми може бути продовжено за наступними напрямками: удосконалення методичної підготовки вчителів

музики, педагогів додаткової освіти до педагогічного партнерства з соціальними інститутами; оптимізація взаємодії школи та сім'ї у роботі з обдарованими дітьми та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волос М. М. Формування музично-естетичних орієнтацій молодших школярів в умовах сім'ї : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / М. М. Волос; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 1999. – 17 с.
2. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства (соціально-філософський аналіз) : Автореф. дис... канд. філософ. наук : 09.00.03 / С. Б. Жданенко; Харк. військ. ун-т. – Х., 2003. – 16 с.
3. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія / Т. В. Кравченко; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
4. Макарчук В. Розвиток взаємодії школи та сім'ї в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ ст. [Електронний ресурс] / В. Макарчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8(1). – С. 278–285. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2013_8\(1\)_47.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2013_8(1)_47.pdf)
5. Стельмахович М. Г. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. – Т. 1. Українське національне виховання / М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ; Коломия, 2011. – 519 с.
6. Федяєва В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина ХІХ–ХХ століття) : монографія / В. Л. Федяєва; Херсон. держ. ун-т. – Херсон : РІПО, 2010. – 348 с.